

Як видно з проведеного аналізу, цінні папери інститутів спільного інвестування в Україні не змогли стати реальною альтернативою банківським вкладом як інструмент заощадження населення. Сьогодні перспективи вітчизняних інститутів спільного інвестування, а особливо не венчурних, викликають обґрунтоване занепокоєння. Період динамічного п'ятирічного зростання з розгортанням фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. змінився періодом стагнації, який, вочевидь, надто затягнувся. Для зміни ситуації на краще потрібно, передовсім, вирішити низку за давніх проблем: сформувати врешті-решт стратегічне бачення важливості фондового ринку для забезпечення сталого зростання вітчизняної економіки; впорядкувати нормативно-правову базу розвитку ринку цінних паперів та супутньої інфраструктури; відмовитися від ухвалення несистемних та непередбачуваних рішень, спрямованих виключно на вирішення поточних завдань.

Література

1. Ін-ти спільного інвестування в умовах глобалізації світових фінансових ринків. – Сер.: Міжнародний бізнес / В.А. Вергун, О.І. Ступницький, В.М. Коверда, Т.В. Волковинська. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2009. – 512 с.
2. Квартальні та річні огляди ринку ІСІ. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart.html.
3. Публічні ін-ти спільного інвестування. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://ru-rik.com.ua/our-research/branch-reviews/1190>.
4. Положення про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії від 19.02.2004 р., № 55/94. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55/94>.
5. Про ін-ти спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15.03.01 р., № 2299-III. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2299-14>.
6. Сьогодні Закону України "Про ІСІ" виповнилося десять років. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://old.epravda.com.ua/press/2011/03/15/277006>.
7. Слободян О. Венчурний ІСІ – феномен вітчизняного спільного інвестування чи правова фікція? / О. Слободян. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://minfin.com.ua/blogs/jaglex/17255>
8. Синергія // Кінто. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://kinto.com.ua/funds/synergy/finalresult.html>.
9. Про ін-ти спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012 р., № 5080-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/закон_України_про_ін-ти_спільного_інвестування.
10. УАІБ: зміни до Податкового кодексу в нинішній редакції призведуть до масового відтоку капіталу та заморожування інвестиційних процесів. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.uaib.com.ua/aktual_kua/183800.html.
11. Максимчук Н. С інвестицій снимают лишнее / Н. Максимчук. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.kommersant.ua/doc/22104112>.
12. Концепція проекту Закону України "Про Фонд гарантування інвестицій на фондовому ринку". [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.uaib.com.ua/files/articles/1865/53_4.doc.
13. УАІБ: Концепція законопроекту "Про фонд гарантування інвестицій на фондовому ринку" ґрунтується на хибних підходах і не забезпечить захисту інвесторів. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.uaib.com.ua/about_uaib/vectors/fond_gar/186556.html.

Ватаманюк О.З., Бундзило М.В. Результати и перспективи інститутів спільного інвестування в Україні

Проаналізована динаміка розвитку інститутів спільного інвестування (ІСІ) в Україні на кануні фінансово-економічного кризиса 2008–2009 гг. и в годы выхода из него. Показано, что даже в самый успешный период отечественные ІСІ не стали реальной альтернативой банковским депозитам. Определены главные препятствия на пути формирования эффективной системы совместного инвестирования в Украине.

Ключевые слова: інституты совместного инвестирования, компания по управлению активами, инвестиционные фонды.

Vatamaniuk O.Z., Bundzylo M.V. Results and Prospects of the Mutual Investments Institutions in Ukraine

The dynamics of mutual investments institutions in Ukraine before and after the financial-economic crisis in years 2008–2009 is analyzed. It is shown that even during the most successful period domestic mutual investments institutions failed to become real alternative for the bank deposits. The main obstacles on the way of effective mutual investments system forming in Ukraine are considered.

Keywords: mutual investments institutions, asset management company, investment funds.

УДК 336.113:342.4

Проф. Б.А. Карпінський, канд. екон. наук –
Львівська державна фінансова академія

ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ПАТРІОТИЗМ НАЦІЇ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ (ЧАСТИНА II)¹

Розглянуто сутність державотворчого патріотизму з позиції податкової домінанти. Вперше здійснено порівняльний аналіз конституцій щодо фінансового забезпечення державотворення. Проаналізовано еволюцію підходів до кількісної складової в українських конституціях. Вперше акцентовано увагу на тому, що нині не просто зменшується чисельність громадян України – найголовніше, з позиції стратегічних можливостей держави, зменшується чисельність платників податків. Обґрунтовано потребу введення в Конституцію України принципової парадигми щодо державотворчого патріотизму нації з позиції податкової домінанти.

Ключові слова: державотворчий патріотизм нації, фінансове забезпечення, конституційний лад, фінансові ресурси, податки, оподаткування, платники податків.

Аналіз окремих Конституцій щодо участі громадян у державотворенні в контексті податкової домінанти. Підкреслимо, що в такому контексті виділення кількісної домінанти державотворчого патріотизму нації – проблема не лише Конституції України. Так, окремі стратегічні аспекти щодо виділення та наголошування особливостей формування матеріальних засад конституційних положень не зауважили конституційники багатьох держав. На думку автора, така ситуація склалася насамперед тому, що правознавці, політики значною мірою протягують, лобіюють своє – власне бачення на основі не завжди високого розуміння та й фахового рівня у фінансово-економічній площині, акцентуючи і використовуючи при цьому політологічні або правознавчі засади та зміщуючи акценти у теоретичну компоненту. Зокрема, в Україні такий наголос ставиться на правовому знаходженні рівноваги між гілками влади, що призводить до постійного взаємопоборювання та зміщення регульовальних акцентів (на думку кожної з сторін). Тому про ці проблемні положення знають і до них часто повертаються на різних рівнях управлінської вертикалі (звинувачуючи один одного у перевищенні прав). Водночас, проблема конституційного фінансового (податкового) наповнення державної скарбниці якось скромно затирається і замовчується за загальними патріотичними лозунгами та міжпартійною "тріскотнею".

¹ Продовження. – Част. I у вип. 22.12 цього збірника

Як свідчить аналіз, практично у більшості держав відсутній системно розроблений аспект безпосередньої участі громадян у творенні держави саме через податкову домінанту, що перетворює значну кількість Конституцій на декларативні положення, які не володіють фінансовою основою, а з нею й не підкріплені матеріальною позицією властиво у відповідних статтях. Мало того, незважаючи, що в низці Конституцій є розділи із фінансів, у них немає джерельної основи державотворчого патріотизму нації, що нівелює доволі вірні засадничі підходи, закладені в них (табл. 1) [3-4, 11, 23-24, 27, 30-33].

Табл. 1. Порівняльний аналіз окремих Конституцій щодо участі громадян у державотворенні в контексті податкової домінанти*

Назва держави	Конституція держави, розділ	Зміст статті	Висновок щодо державотворення
1	2	3	4
Білорусь	Конституція Республіки Білорусь, прийнята 24 листопада 1994 року. Розділ II. Особа, суспільство, держава	Стаття 56. Громадяни Республіки Білорусь повинні брати участь у фінансуванні державних витрат шляхом сплати державних податків, мита та інших платежів.	Відзначена обов'язковість участі громадян у фінансуванні державних витрат шляхом сплати різних видів податків. Проте не зроблено наголос та не виділено аспект їхньої участі у державотворенні саме через власну матеріальну основу
Естонія	Конституція Естонської Республіки, прийнята 28 червня 1992 року. Глава XIV. Місцеве самоуправління	Стаття 157. Місцеве самоуправління має самостійний бюджет, основи і порядок формування якого встановлюються законом. Місцеве самоуправління має за законом право встановлювати та збирати податки, а також накладати повинності.	Приділена увага податкам з позиції держави та місцевого самоуправління. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у процесі державотворення
Індія	Конституція Індії, прийнята 26 листопада 1946 року. Частина IV. Керівні принципи політики держави	38. Держава повинна забезпечити соціальний порядок, сприяючий благополуччю населення. (1. *(47) Держава прагне підняти благополуччя народу, забезпечуючи і охороняючи, можливо, більш ефективним способом соціальний порядок, за яким соціальна, економічна і політична справедливість визначає сутність всіх закладів, в яких реалізується життя нації.) (2. *(48) Держава, зокрема, намагається звести до мінімуму нерівності в доходах та намагається видалити нерівності в статусі, умовах і можливостях не лише серед окремих осіб, але і серед груп населення, проживаючих в різних місцевостях або практикуючих різні професії.) 39. Деякі принципи, якими повинна керуватись Держава. Держава, зокрема, здійснює політику, спрямовану на забезпечення того, щоб: с) функціонування економічної	Акцент зроблено на ролі держави у забезпеченні соціального порядку, який знижує розшарування соціальних груп та сприяє загальному благополуччю населення. Не виділено аспект участі громадян у процесі державотворення

1	2	3	4
		системи не привело до концентрації багатства і засобів виробництва на шкоду загальним інтересам.	
Іспанія	Іспанська Конституція, прийнята 31 жовтня 1978 року. Глава друга. Права і свободи Частина 2. Про права і обов'язки громадян	Стаття 31 1. Кожен приймає участь у фінансуванні суспільних витрат відповідно зі своїми економічними можливостями через справедливую податкову систему, яка базується на принципах рівності і прогресивного оподаткування, яка ні в якому разі не повинна передбачати конфіскацію. 2. Державні витрати здійснюються за рахунок справедливого розподілу державних ресурсів, а їхнє планування і використання повинні відповідати критеріям ефективності і економії. 3. Обкладання суспільним податком приватного або спадкового характеру можливо не лише на основі закону.	Підкреслюється обов'язковість прийняття громадянами участі у суспільних витратах, виходячи з економічних можливостей. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у державотворенні
Італія	Конституція Італійської Республіки, прийнята 22 грудня 1947 року. Основні принципи	Стаття 53. Всі зобов'язані приймати участь в державних витратах відповідно із своєю податковою платоспроможністю. Податкова система ґрунтується на засадах прогресивності.	Виділена обов'язковість участі громадян у державних витратах, виходячи з їхніх податкових можливостей. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у державотворенні
Казахстан	Конституція Республіки Казахстан, прийнята 28 січня 1993 року. Розділ II. Людина і громадянин	Стаття 35. Сплата законно встановлених податків, зборів та інших обов'язкових платежів є відповідальністю та обов'язком кожного.	Вказується на обов'язковість сплати податків на рівні можливостей кожного громадянина. Хоча, не синтезовано наголос та не виділено аспект участі громадян у державотворенні
Китай	Конституція Китайської Народної Республіки, прийнята 4 грудня 1982 року. Глава II. Основні права і обов'язки громадян	Стаття 56. Сплата передбачених законом податків є обов'язком громадян Китайської Народної Республіки.	Вказується на обов'язок громадян сплачувати податки. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у державотворенні
Латвія	Конституція Латвійської Республіки, прийнята 15 лютого 1922 року (відновлена в силі 6 липня 1993 року). Глава 8. Основні права людини	105. Кожен має право на власність. Власність не можна використовувати всупереч інтересам суспільства. Право на власність може бути обмежене лише згідно із законом. Примусове відчуження власності в інтересах суспільства допустиме лише у виключних випадках на основі окремого закону за справедливую компенсацію.	Виділено право на власність, яку не можна використовувати на шкоду суспільству – в прямому сенсі мова за податки не йде. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у процесі державотворення

1	2	3	4
Литва	Конституція Литовської Республіки, прийнята 25 жовтня 1992 року. Глава XI. Фінанси і державний бюджет	Стаття 127. Бюджетну систему Литви складає самостійний Державний бюджет Литовської Республіки, а також самостійні бюджети місцевих самоуправлїн. Доходи державного бюджету формуються за рахунок податків, обов'язкових платежів, зборів, доходів від державного майна та інших поступлень.	Приділена увага формуванню державного бюджету з врахуванням податків. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у процесі державотворення
Німеччина	Основний закон Федеративної Республіки Німеччини, прийнятий 23 травня 1949 року. I. Основні права	Стаття 14. (1) Власність і право спадковості гарантується. Їхній зміст та межі визначаються законами. (2) Власність зобов'язує. Користування нею повинно одночасно служити загальному благополуччю.	Підкреслено важливість власності та те, що вона зобов'язує в контексті реалізації інтересів громади. Не зроблено відповідний наголос та не виділено аспект участі громадян у державотворенні
Польща	Конституція Республіки Польща, прийнята 2 квітня 1997 року. Обов'язки	Стаття 84. Кожний зобов'язаний нести суспільні видатки і повинності, в тому числі у вигляді податків, визначених законом.	Вказується на обов'язковість несення суспільного навантаження. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у державотворенні
Росія	Конституція Російської Федерації, прийнята 12 грудня 1993 року. Глава 2. Права та свободи людини і громадянина	Стаття 57. Кожен зобов'язаний сплачувати законно встановленні податки і збори. Закони, які вводять нові податки або погіршують положення платників податків, зворотної сили не мають.	Виділена обов'язковість громадян щодо сплати податків і зборів. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у процесі державотворення на кожному етапі становлення
Україна	Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року. Розділ II. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина	Стаття 67. Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом.	Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у процесі державотворення
Фінляндія	Конституція Фінляндії, прийнята 11 червня 1999 року. Глава 7. Державні фінанси	§ 81. Державні податки і збори. Державні податки встановлюються законом, який повинен містити положення про принципи оподаткування та рівень податків, а також про правовий захист платників податків. Положення про збори, а також про загальні принципи визначення рівня зборів для службової діяльності державних органів, службовців та іншої діяльності встановлюються законом.	Зазначено, що державні податки визначаються відповідним законом, в ньому також вказуються принципи оподаткування з орієнтацією на захист прав платників податків. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у процесі державотворення

1	2	3	4
Франція	Конституція Французької Республіки, прийнята 4 жовтня 1958 року. Розділ V. Про Відносини між Парламентом і Урядом	Стаття 47. Парламент приймає фінансові законопроекти згідно з умовами, передбаченими органічним законом. Якщо Національні збори протягом сорока днів після внесення законопроекту не прийшли до рішення при першому читанні, Уряд звертається до Сенату, який повинен прийняти рішення протягом п'ятнадцятиденного терміну.	Практично не виділяється участь громадян у сплаті податків. Акцент робиться на забезпеченні діяльності адміністративно-територіальних структур. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у державотворенні
Чехія	Конституція Чехії (Чеської Республіки), прийнята 16 грудня 1992 року. Глава II. Права людини і основні свободи Розділ перший. Основні права і свободи людини	Стаття 11. 1. Кожен має право бути власником. Право власності всіх власників має однаковий законний зміст і захист. Спадковість гарантується. 2. Законом встановлюється, яке майно, необхідне для забезпечення потреб суспільства, розвитку національної економіки і суспільного інтересу, може знаходитись у власності держави, громади, або певних юридичних осіб; законом також може бути встановлено, що певне майно може знаходитись лише у власності громадян або юридичних осіб, маючих місце проживання або знаходження у Чехословацькій Федеративній Республіці. 3. Власність зобов'язує. Забороняється зловживання власністю та її використання всупереч загальним інтересам, які охороняються законом, або які приносять шкоду правам других осіб. Здійснення права власності не повинно наносити шкоду здоров'ю людей, природі, навколишньому середовищу понад норми, встановлені законом. 5. Податки і збори можуть встановлюватись лише на основі закону.	Виділено право кожного на власність, причому це право є законодавчо однаковим для всіх власників. Серед власності, за відповідного закону, може встановлюватись, що відноситься до державної власності або громади. Власність накладає й певні обов'язки, якими необхідно користуватись в інтересах суспільства. Зазначається на законодавчій основі введення податків. Не зроблено наголос та не виділено аспект участі громадян у процесі державотворення за рахунок податкової домінанті.
Японія	Конституція Японії, прийнята 3 листопада 1946 року. Глава III. Права і обов'язки народу	Стаття 30. Населення підлягає обов'язку платити податки відповідно до закону.	Вказується на необхідність оподаткування населення. Не зроблено наголос та не виділено аспект матеріальної участі громадян у державотворенні.

*Джерело: сформовано на основі [23] та опрацьовано автором.

Якщо розглядати ці положення з позиції еволюції, то вони мають місце в Конституціях України (табл. 2). Найбільш рельєфно відобразились ринкові перетворення вже в ній в епоху незалежності (1996 р.). Виходячи з наведеного висновку та підходу, автор запропонував як показниковий (індикаторний) інструментарій, формульний апарат щодо такого оцінювання, так і відповідні напрями проведення моніторингових та розрахункових процедур [15-18]. Підкреслимо,

що оцінювання державотворчого патріотизму нації має здійснюватись в комплексі взаємодіючих складових, хоча серед них податкова є домінантною.

Табл. 2. Еволюція поглядів державотворення в контексті податкової складової в Конституціях України*

Назва Конституції, прийняття, розділ	Зміст статті	Особливості дії Конституції з позиції податкової складової державотворення
Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки, прийнята 30 січня 1937 року. Розділ X. Основні права й обов'язки громадян	Стаття 130. Кожний громадянин УРСР зобов'язаний берегти і зміцнювати суспільну, соціалістичну власність, як священну і недоторкану основу радянського ладу, як джерело багатства і могутності батьківщини, як джерело заможного і культурного життя всіх трудящих. Особи, що роблять замах на суспільну, соціалістичну власність, є ворогами народу.	За податки в конституційних статтях не йдеться. Базовий наголос робиться на зміцненні суспільної соціалістичної власності з відповідними часами погрозами для противників. Об'єктивно, що і на проблемі державотворення нації з позиції податків не наголошується.
Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки, прийнята 20 квітня 1978 року. I. Основи суспільного ладу і політика Української РСР. Глава 2. Економічна система	Стаття 14. Джерелом зростання суспільного багатства, добробуту народу і кожної радянської людини є вільна від експлуатації праця радянських людей. Відповідно до принципу соціалізму "Від кожного – за здібностями, кожному – за працею" держава здійснює контроль за мірою праці і споживання. Вона визначає розмір податку на доходи, які підлягають оподаткуванню.	Виділено місце вільної від експлуатації праці як основи нарощування суспільного багатства та означено роль держави у контролі за працею, споживанням і розміром податку на доходи. Проблема державотворення нації з позиції податків у прямому вигляді не порушується.
Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року. Розділ II. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина	Стаття 67. Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. Усі громадяни щорічно подають до податкових інспекцій за місцем проживання декларації про свій майновий стан та доходи за минулий рік у порядку, встановленому законом.	Знято ідеологічні нашарування колишньої економічної системи та виділено обов'язок кожного громадянина щодо сплати податків і зборів. Однак ненаголошено громадянина як державотворця, з огляду того, що кількісною ознакою його безпосередньої участі в цьому процесі виступають податки.

*Джерело: сформовано на основі [1-2, 33] та опрацьовано автором.

Шляхом оцінювання та порівняння коефіцієнта (індикатора) державотворчого патріотизму нації з позиції податкової складової можливо визначити як його рівень, динаміку, впливовість внутрішніх та зовнішніх чинників, так і формувати цілеспрямовані управлінські заходи щодо впливу на нього в конкретному часовому інтервалі. Рейтингові оцінювання необхідно проводити не лише на рівні адміністративно-територіальних одиниць окремої держави, а також їх сукупностей для порівняння особливостей прояву окремих аспектів формування державотвор-

чого патріотизму нації щодо сплати податків у соціальних прошарках і вікових зрізах. Варто зазначити, що розрахований рівень державотворчого патріотизму нації можливо відображати і в картографічному вигляді. Оцінювання цього рівня додатково дає змогу виявляти лідерів та відповідно методи, за допомогою яких їм вдається створювати і підтримувати оптимальні параметри державотворчого патріотизму серед платників податків у кожному елементі становлення.

Одночасно зазначимо, що податки повинні мати пріоритетне місце у державотворчому патріотизмі нації саме на першому етапі – стадії нагромадження фінансових ресурсів, однак на другому – цей патріотизм вже проявляється через професіоналізм державних інституцій і чиновників у процесі розроблення й реалізації ефективних програм щодо інвестування накопичених фінансових засобів – в інтересах підвищення якості життя і довголіття населення (основи поточних та майбутніх податкових надходжень), з відповідним контролем за їхнім використанням на кожному етапі.

Також підкреслимо, що на різних управлінських рівнях звертають увагу лише на зменшення чисельності населення України, автор вперше акцентує увагу на тому, що нині не просто зменшується чисельність громадян – найголовніше, з позиції стратегічних можливостей держави, **зменшується чисельність платників податків**. І на цей принциповий аспект має бути звернута увага урядовців та практиків, оскільки саме на фінансовій складовій державотворчого патріотизму нації й тримаються всі реальні конституційні можливості держави перед своїми громадянами.

Висновки. Аналіз Конституцій України, часово розділених різними економічними системами, підтверджує висновок, що цій проблемі хоча й приділяють увагу, однак не було акцентовано на можливості громадянина, використанні його патріотизму, брати матеріальну участь у творенні держави.

Фундаментальність реалізації кількісного підходу державотворчого патріотизму нації даватиме змогу як державі, так і конституційному праву України бути в числі держав, які розуміють і отримуватимуть переваги:

- 1) зростання надходжень в бюджет;
- 2) зниження витрат на адміністрування податків;
- 3) формування законслухняної нації;
- 4) накопичення ефективніших можливостей у держави вирішувати та забезпечувати конституційні права громадян;
- 5) забезпечення внутрішньої та зовнішньої поваги до держави, яка може дієво дбати за свою націю;
- 6) відсутнього нарощування частки громадян, які гордяться своєю державою, яка вміє їх підтримати на життєвих дорогах тощо.

Не введення, або певна ізоляція матеріальної сторони у Конституції з огляду державотворчого патріотизму нації призводить до її нейтральності та й не можливості знаходити резерви. І найголовніше, якщо цей принциповий аспект не конкретизується чи не відображається в Конституції, то і наступні кроки законодавців (кодекси, закони) його тим більше не враховують.

Загалом запропонований варіант зміни статті 67 Конституції України наведено в табл. 3.

Табл. 3. Новаційний сенс змін у Конституції України щодо державотворчого патріотизму нації в контексті податкової домінантності

Назва розділу	Зміст статті у запропонованому варіанті	Особливості дії Конституції з позиції податкової складової державотворення у запропонованій редакції
Розділ II. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина	Стаття 67. Державотворчий патріотизм нації обумовлює безпосередню матеріальну участь громадян у формуванні та розвитку держави. Кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом. (Далі за текстом)	Виділяється кількісна складова участі громадянина в процесі державотворення. Уточнюється та конкретизується фундаментальний обов'язок нації у матеріальному становленні державотворення на основі податкової домінантності. Наявна джерельна основа переведення якісного державотворчого патріотизму нації у кількісну площину, забезпечуючи тим рівень розуміння потреби, свідомості й організованості нації як єдиної спільноти громадян, так і матеріальні можливості держави дотримуватись і виконувати свої конституційні обов'язки перед громадянами у реальному часовому просторі.

Важливістю кількісного підходу у творенні держави є й те, що він абстрагований від патріотизму на основі соціальних, фахових прошарків, національності, релігійних чи партійних переконань. Тут підхід логічний та глибший – платник податків, який поважає свою Батьківщину буде й добросовісним платником. Об'єктивно, маємо на увазі не те, що хто більше сплачує податків, той проявляє й більший патріотизм у державотворенні – він проявляє його відповідно до можливих та на законодавчій основі обчислених податків і ним у відповідні терміни сплаченими.

Окрім того, патріотично настроєний до своєї держави платник податків буде прагнути на своєму робочому місці зробити все якісніше, технологічніше, ефективніше, щоб виріб (товар) зроблений у його Вітчизні відображав і його безпосереднє ставлення, повагу та гордість за кінцевий результат. Цей платник податків буде підвищувати свою продуктивність, кваліфікаційний рівень, оскільки він цим творить державу, а результат цього творення проявляється у його можливостях віддачі через кількісну основу. Нація, яка дбає про свою інтегральну фаховість, випускаючи конкурентоспроможну продукцію, має стійку потребу брати дедалі зростаючу участь у матеріальному державотворенні, проявляючи тим своє ставлення до держави, до забезпечення її зростання і успіхів у світовому фінансово-економічному просторі.

Виникає ще базове питання – а який економічний ефект від запропонованих конституційних новацій? Нагадаємо, що номінальний валовий внутрішній продукт України, за даними Державної служби статистики України у 2012 р., становив 1,4 трлн гривень. Дохідна частина бюджету – 346 млн грн. Тіньова економіка, за даними різних експертних оцінок – 30-50 % від ВВП (зокрема, за даними Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України у 2010 р. 33 %), або до 200 млрд грн. у бюджет. За умови, що якщо здійснювати цілеспрямовану політику формування державотворчого патріотизму нації (зокре-

ма, встановити на теренах держави бікборди з відповідним змістом: твори державу – плати податки), то можливо залучити до бюджету не менше 1 % тіньових коштів, а це 2 млрд грн. Навіть тисячна тіньова частина, а це 200 млн грн. І тут це не лише кошти в державну скарбницю, а за ними стоїть можливість держави виконувати свої соціальні програмні зобов'язання, тут й цілеспрямоване формування як фінансово потужної держави, так і законослухняної цивілізованої нації із європейськими кращими цінностями.

Доцільно підкреслити, що, згідно з чинною Конституцією, при внесенні змін до розділу I (загальні принципи), III (вибори, референдум) і XIII (порядок внесення змін до Конституції) референдум обов'язковий, а у цьому випадку йдеться за II розділ (стаття 67), що об'єктивно спрощує процедуру введення в практику означеної новаційної зміни.

Запропонований підхід є фундаментальним і за своїм значенням наближається до символів держави (зокрема, Україна – стаття 20) та відповідно девізів. Хоча конституційний девіз України нині сформувавши досить проблематично, оскільки значну кількість варіантів вже захопили політичні партії і встигли їх достатньо нівелювати (девіз можливо ввести під час проведення новаційних змін, зокрема, на думку автора: *державна і духовність*).

Парадигму державотворчого патріотизму нації та можливості його формування, розвитку, оцінювання і порівняння на основі кількісного підходу бажано підкреслити та озвучити на всіх рівнях (включно до Європейської Комісії "За демократію через право" – Венеціанська Комісія та Організації Об'єднаних Націй) і закріпити пріоритет щодо конституційної систематизації за Україною, оскільки така проблематика є характерною та безумовно важливою для всіх країн світової спільноти щодо матеріального (фінансового) фундаменту життєзабезпечення державотворення.

Література

1. Конституція України від 28.06.96 р., № 254 к-96. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Конституція України. Текст Основного Закону з офіційними тлумаченнями Конституційного Суду / Огляд і коментарі В.Ф. Погорілка та В.Л. Федоренка. – К. : Вид-во "Наук. думка", 2006. – 212 с.
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043.
5. Буряк П.Ю. Податковий контроль в Україні : монографія. – Т. I. Попередній контроль / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька. – Львів : Вид-во "Простір-М", 2007. – 400 с.
6. Буряк П.Ю. Податковий контроль в Україні : монографія. – Т. II. Контрольно-перевірочний процес / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, О.Б. Осідач. – Львів : Вид-во "Простір-М", 2007. – 420 с.
7. Буряк П.Ю. Податковий контроль : підручник / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, В.З. Білінський. – К. : Вид-во "Хай-Тек Прес", 2007. – 608 с.
8. Горський Н.В. Налоговый потенциал в механизме международных отношений / Н.В. Горский // Финансы. – 1999. – № 6. – С. 27-30.
9. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України : монографія / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфименко та ін. – К. : Вид-во НДФІ, 2004. – 712 с.
10. Економічна енциклопедія. – В 3-х т. / відп. ред. С.В. Мочерний. – К. : Вид-во КНЕУ, 2001. – Т. 3. – 848 с.

11. Енгибарян Р.В. Конституционное развитие в современном мире. Основные тенденции : монография / Р.В. Енгибарян. – М. : Изд-во "Норма", 2007. – 496 с.
12. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К. : Вид-во "Знання", 2007. – 1072 с.
13. Каламбет С.В. Податковий потенціал: теорія, практика, управління : монографія / С.В. Каламбет. – Дніпропетровськ : Изд-во "Наука" і освіта, 2001. – 304 с.
14. Карпинский Б.А. Стратегии развития экономической системы государства: основы, финансовые вызовы, диспропорции // Финансовое управление развитием экономических систем : монография / О.О. Арласова, Д.А. Демин, Б.А. Карпинский и др. / под общ. ред. С.С. Чернова. – Новосибирск : Изд-во "СИБ-ПРИНТ", 2012. – 217 с.
15. Карпинский Б.А. Государственно-созидательный патриотизм нации: налоги как количественный фактор его оценивания // Проблемы экономики и управления предприятиями, отраслями, комплексами : монография / Т.Ю. Анопоченко, А.Н. Апухтин, Б.А. Карпинский и др. / под общ. ред. С.С. Чернова. – Новосибирск : Изд-во "СИБПРИНТ", 2012. – С. 269-289.
16. Карпінський Б.А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання зі сторони податкової домінанти / Б.А. Карпінський // Вісник Львівської державної фінансової академії. – Сер.: Економічні науки. – 2011. – № 21. – С. 84-92.
17. Карпінський Б.А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання податкової домінанти / Б.А. Карпінський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.3. – С. 374-383.
18. Карпінський Б.А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання податкової складової // Materiały VIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji "Strategiczne pytania światowej nauki – 2012" (07-15 lutego 2012 roku). Volume 2. Ekonomiczne nauki. – Poland, Przemysl: Nauka i studia, 2012. – S. 53-60.
19. Карпінський Б.А. Податки. Довідник-словник : навч. посібн. / Б.А. Карпінський, Н.С. Залуцька, О.Б. Карпінська. – К. : Вид-во "Професіонал", 2008. – 464 с.
20. Карпінський Б.А. Стратегіологія розвитку держави за впливу глобальних фінансових викликів // Настоящі дослідження і розвиток – 2012 : матер. за VIII Междунар. науч.-практ. конф. (17-25 януари 2012). Ікономики. Държавна администрация. – Т. 9. – България, София : Изд-во "Бял ГРАД-БГ" ООД, 2012. – С. 63-69.
21. Карпінський Б.А. Фінанси: термінологічний словник : навч. посібн. / Б.А. Карпінський, Т.Б. Шира. – К. : Вид-во "Професіонал", 2008. – 608 с.
22. Коломиец А.Л. О понятиях налогового и финансового потенциалов регионов / А.Л. Коломиец, А.Д. Мельник // Налоговый вестник. – 2000. – № 1. – С. 3-5.
23. Конституции зарубежных стран – все законы стран мира. [Электронный ресурс]. – Доступный с http://www.urzona.com/index.php?Itemid=77&id=65&option=com_content&view=category.
24. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. – В 4-х т. / Отв. ред. Б.А. Страшук. – М. : Изд-во БЕК. – 1996. – Т. 2. – 758 с.
25. Кошина Н.В. Методика расчетов налогового потенциала / Н.В. Кошина // Финансы. – 2001. – № 12. – С. 35-37.
26. Паскачев А.Б. Налоговый потенциал экономики России : монография / А.Б. Паскачев. – М. : Изд. дом "МЕЛАП", 2001. – 400 с.
27. Погорілко В.Ф. Конституційне право України : підручник / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко / за ред. В.Ф. Погорілка. – К. : Вид-во "Наук. думка"; Прецедент, 2006. – 344 с.
28. Пряхина Т.М. Конституционные конфликты / Т.М. Пряхина // Государство и право. – 2004. – № 11. – С. 19-25.
29. Слюсаренко А.Г. Історія української конституції / А.Г. Слюсаренко, М.В. Томенко. – К. : Тов "Знання України", 1993. – 192 с.
30. Тодика О.Ю. Народовладдя на трансформаційному етапі розвитку держави і суспільства : монографія / О.Ю. Тодика / за ред. О.В. Петришина. – Харків : Вид-во "Право", 2007. – 480 с.
31. Шипілов Л.М. Народовладдя як основа демократичної держави : монографія. – Харків : Вид-во ФІНН, 2009. – 216 с.
32. Энциклопедический юридический словарь / под общ. ред. В.Е. Крутских. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 1998. – 368 с.
33. Юридична енциклопедія. – В 6-ти т. / редкол. Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Вид-во "Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана", 2002. – Т. 4 "Н-П". – 720 с.

34. Karpinsky B.A. Role of budget-taxes in formation equation of the financial system of the state: evaluation and prognostic approach / B.A. Karpinsky, S.K. Shkulka // Nauka i studia. Ekonomiczne nauki. – 2012. – № 1(46). – S. 71-80.

35. Karpinski B. Formation and development of tax control in Ukraine: resources aspect / B. Karpinski, n. zalutska // Rynek kapitałowy a koniunktura gospodarcza 2010: perspektywa makroekonomiczna / Pod redakcja Andrzeja T. Szablewskiego, Marka Martina: monografie. – Poland, Lodz: Politechnika Lodzka, 2011. – S. 107-130.

Карпинский Б.А. Государственно-созидательный патриотизм нации как базис финансового обеспечения конституционного строя

Раскрыта сущность государственно-созидательного патриотизма с позиции налоговой доминанты. Впервые проведен сравнительный анализ ряда конституций в контексте финансового обеспечения государства. Проанализирована эволюция подходов относительно количественной составляющей в украинских конституциях. Впервые акцентировано внимание на том, что сейчас не просто уменьшается численность граждан Украины – самое главное, с позиции стратегических возможностей государства, уменьшается численность налогоплательщиков. Обоснована необходимость введения в Конституцию Украины принципиальной парадигмы государственно-созидательного патриотизма нации с позиции налоговой доминанты.

Ключевые слова: государственно-созидательный патриотизм нации, финансовое обеспечение, конституционный строй, финансовые ресурсы, налоги, налогообложение, налогоплательщики.

Karpinsky B.A. State-creative patriotism of nation as the basis of the constitutional system of financial security

The essence of state-creative patriotism of nation with the dominant position of the tax. For the first time, a comparative analysis of a number of constitutions in the context of the financial security of the state. The evolution of approaches regarding the quantitative component of the Ukrainian constitutions. For the first time also focused on the fact that this is not simply reduced the number of citizens of Ukraine – most importantly, from the perspective of the strategic capacity of the state, decreasing the number of taxpayers. The necessity of the introduction of the Constitution of Ukraine fundamental paradigm of state-creative patriotism of nation from a position of fiscal dominance.

Keywords: State-creative patriotism of nation, financial security, constitutional order, financial resources, tax, taxation, taxpayers.

УДК 330.332

*Доц. А.І. Іващенко, канд. екон. наук –
Донецький державний університет управління*

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Досліджено основні напрями державного регулювання інвестиційного клімату в Україні, проведено аналіз динаміки обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку країни за 2005-2012 рр. та основних країн-інвесторів, визначено основні чинники впливу на інвестиційний клімат та причини стримування інвестиційних потоків в економіку України та запропоновано напрями зміцнення інвестиційного клімату.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестиційна політика, інвестор.

Постановка проблеми дослідження. В Україні відбуваються всебічні економічні перетворення, що потребують залучення довгострокового капіталу стратегічних іноземних інвесторів. Одним із домінуючих факторів розвитку України в сучасних умовах є інвестиції. Від ефективності їх використання залежать стан виробництва, рівень технічного оснащення підприємств і можливість вирішення соціальних та екологічних проблем економіки. Характер інвестиційних